

SPOR ALANINDA ÖĞRENİM GÖREN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SPORDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞE İLİŞKİN TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

Funda KOÇAK¹, Semiha TUNCEL¹, Fehmi TUNCEL¹

¹Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara.

Geliş Tarihi: 17.12.2014

Kabul Tarihi: 13.05.2015

Özet: Bu araştırmanın amacı, spor alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sporda sürdürülebilirliğe ilişkin tutumlarının belirlenmesidir. Araştırmanın örneklemini, Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi'nde sporla ilgili alanlarda öğrenim gören 671 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak, Koçak (2013) tarafından geliştirilen "Sporda Sürdürülebilirlik Ölçeği (SSÖ)" kullanılmıştır. Ölçeğin bütününe ilişkin Cronbach's Alpha değeri .091 olarak hesaplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra, veriler normal dağılım göstermediği için Kruskal-Wallis testi, Mann-Whitney U testi ve Spearman Rho testi kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin sporda sürdürülebilirliğe ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Genelde kadınların ve erkeklerin sporda sürdürülebilirlik tutumlarının benzer olduğu, ancak kadınların bireysel sürdürülebilirliğe ilişkin tutumlarının erkeklerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine göre, lisanslı sporcuların lisanslı sporcu olmayanlara göre tutumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, spor alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin SSÖ'nün bütününde ve tüm alt boyutlarında olumlu sürdürülebilirlik tutumuna sahip oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: spor, sürdürülebilirlik, tutum, üniversite öğrencisi

DETERMINATION OF ATTITUDES OF STUDENTS STUDYING AT THE UNIVERSITY SPORTS DEPARTMENTS TOWARDS IN ANKARA SUSTAINABILITY IN SPORT

Abstract: The aim of this study was to determine of attitudes of students studying at the sports departments of public universities in Ankara towards sustainability in sport. The research's sample group consisted of 671 undergraduate students studying at the department of sports at Ankara University, Gazi University and Hacettepe University. Sustainability in Sport Questionnaire (SSQ) developed by Koçak (2013) was applied to the students. Cronbach's alpha values for the whole scale was calculated as .091. As well as descriptive statistics, for the data didn't show a normal distribution, Kruskal-Wallis test, Mann-Whitney U test and Spearman's Rho test were also used to analyze the related data. In the study, it was determined that the students had positive attitudes to sustainability in sport. In general, both female and male attitudes' towards sustainability in sport were similar but individual sustainability attitudes of female were higher than those of male. Besides, sustainability attitudes of sports management department students were higher in comparison to those of other department students while sustainability attitudes of licensed athletes were higher in comparison to those athletes who do not have licensed. As a result, it was determined that the university students studying at the sports departments had positive sustainability attitudes towards both in the whole of SSQ and its dimensions.

Key Words: sports, sustainability, attitude, university students

GİRİŞ

Sürdürülebilirlik son yıllarda pek çok bilim alanında sıklıkla karşımıza çıkan bir kavramdır.

Birleşmiş Milletlere bağlı olarak 1983 yılında oluşturulan WCED (World Commission Environmental Development), 1987 yılında Ortak Gelece-

ğimiz (Our Common Future) adlı bir rapor yayınlamıştır. Brundtland Raporu da denilen raporda, sürekli olarak artan küresel çevre sorunlarının çözülmesinde uluslararası işbirliğinin önemi üzerinde durulmuş ve ekonomik ve ekolojik aktivitelerin birbirini desteklediği bu düşüncelerin politik bakımdan da desteklenmesinin gerekliliği vurgulanmıştır (WCED, 1987). Brundtland Raporu'na göre sürdürülebilirlik, “*gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden günümüz ihtiyaçlarını karşılayan gelişmedir*”. Bu tanım içerisinde iki önemli kavramı barındırmaktadır. Birincisi öncelik verilmesi gereken temel ihtiyaçların karşılanması, ikincisi ise günümüzdeki ve gelecekteki nesillerin ihtiyaçlarının karşılanmasında çevre olanaklarının sınırlılığının farkında olmaktır (WCED, 1987). Brundtland Raporu'nda ayrıntılı tanımı yapılmış olmasına rağmen sürdürülebilirlik kavramının anlamı ve tanımı üzerinde araştırmacılarca tam olarak görüş birliği sağlanamamıştır (Carvalho, 2001). Çünkü sürdürülebilirlik (yeryüzü ve kaynaklarının korunması) ve gelişme kavramlarına (endüstri toplumunun etkin biçimde kalkınması) yüklenen anlamlara bakıldığında, birbirleriyle çelişkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmacılar sürdürülebilirliği değişik bakış açılarına göre farklı biçimlerde tanımlamışlardır. Street (1997)'e göre sürdürülebilirlik devamlılığı ve değişimi ortaya koymak için, sosyo-ekonomik endişelerin enerji ve çevre ile ilgili endişelerle uyumlu hale getirilmesi olarak tanımlanırken, Harris (2000) sürdürülebilirliği tüketimden elde edilen yararın maksimizasyonu ile refahın artırılması olarak tanımlamıştır. Wheeler (2000)'e göre ise sürdürülebilirlik, insan sağlığının ve ekolojik sistemin uzun vadeli gelişimidir. WCED'in 1987 yılında yaptığı tanımdan yola çıkılarak yapılan tüm sürdürülebilirlik tanımlarında, çevresel imkânların yanı sıra sosyal adaletin gerçekleştirilmesi için tüm insanların temel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmaktadır. Spor bilimleri de dahil olmak üzere tüm disiplinlerde sürdürülebilirliğin temel bileşenleri olarak çevresel sürdürülebilirlik, sosyal sürdürülebilirlik ve ekonomik sürdürülebilirlik ele alınmaktadır. Ancak her disiplinin kendine özgü bileşenleri de bulunmaktadır. Sürdürülebilir gelişmenin çıkış noktası olan çevresel sürdürülebilirlik, spor alanında sıklıkla karşı-

mıza çıkmaktadır (Balcı ve Koçak, 2014). Çevre açısından değerlendirildiğinde spor alanında sürdürülebilir bir yaklaşım, insanların sağlığını korumak, doğal kaynaklardan daha etkin faydalanabilmek ve çevreye yönelik olumsuzlukları en aza indirmek yönünde olmalıdır. Diğer endüstrilerin yanında çok masum görünen spor endüstrisinin bile çevreye olumsuz etkileri olabilmektedir. Çevre korumanın ön plana çıktığı sürdürülebilirlik girişimleri spor alanına da yansımaktadır. Bu anlamda sporda çevresel sürdürülebilirlik; yenilenebilen ve yenilenemeyen kaynaklar için koruyucu bir yaklaşım olarak bir çeşit yeniden düzenlemedir (Dick, 1999).

Sosyal sürdürülebilirlik; fırsat eşitliği, sosyal adalet, cinsiyet eşitliği, sağlık, eğitim gibi toplumsal hizmetlerin yeterliliğini ve politik olarak hesap verebilirliği başarabilen sistemi kapsayan bir yaklaşımdır (Harris, 2000). Toplumların sürdürülebilirliğinde, kültürlerin korunması ve toplumların gelişmelerinin sağlanması için başka yöntem ve araçlar olduğu kadar spor ve sportif faaliyetler de etkili olmaktadır (Jarvie, 2006). Toplumsallaşmada bir araç olan spor, birey ve toplum ilişkilerinin geliştirilmesinde de etkilidir (Ünsal ve Ramazanoğlu, 2003). Bir diğer ifade ile spor, insanın var oluşundan bu yana, sosyal sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla toplumun sosyal, kültürel, eğitsel yapısına yön veren bir araç olarak toplumsal kurallar içinde de yerini almıştır. Ancak sporda sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması için farklı yaş, cinsiyet, sosyal sınıf ve etnik yapı, farklı öğrenim düzeyinde grupların aynı oranda spora katılımının sağlanması gerekmektedir.

Ekonomik sürdürülebilirlik ise, çevresel ve sosyal sürdürülebilirliği amaç edinen gelişmenin sağlanmasında yeterli finansal kaynağa sahip olmak ve bu kaynağın en etkili şekilde yönetilmesi olarak tanımlanabilir (Koçak ve ark., 2014). Ekonomik sürdürülebilirlik Castells'e (2000) göre maddi kazanç ve kaynak sağlayabilme becerisidir. Bu özellikteki bir gelişme süreci ile gelecek kuşaklara büyük maddi yükümlülükler bırakılmayacağı ön görülmektedir. Günümüzde, toplumların spora bakış açıları, toplumların genel yapısını ortaya koymakta, spor gelişmişliğin bir ölçütü olarak da kabul görmektedir (Yetim, 2000). Bu gelişmişliğin içinde insanların serbest zamanların etkili değer-

lendirilmesi önemli bir yer tutmaktadır. Serbest zamanların değerlendirilmesi spor ekonomisinin önemini de artırmaktadır. Serbest zaman ekonomisinin büyümesiyle sporun ekonomik payı da büyümüştür. Sporun topluma yararını sadece insanlara kazandırdığı sağlık ve sosyal gelişme ile değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü ekonomik kazanç sağlama ve istihdam açısından düşünülürse, sporun günümüzde bireylerin yaşamlarını sürdürmelerinde önemli bir araç haline geldiği rahatlıkla söylenebilmektedir. Yukarıda ifade edilen sürdürülebilirliğin temel bileşenlerinin yanında spor alanı için önemli sürdürülebilirlik bileşenlerinden de söz etmek gerekmektedir. Koçak ve ark. (2014) tarafından yapılan çalışmada sürdürülebilirliğin temel bileşenlerine ek olarak spor alanında spora katılımın desteklenmesi, örgütsel sürdürülebilirlik ve bireysel sürdürülebilirlik kavramları ortaya atılmıştır. Spora katılımın desteklenmesi, sporun yaygınlaştırılmasıyla toplumda sağlık açısından ve sosyal açıdan davranış değişikliği yaratma süreci olarak tanımlanırken, sporda bireysel sürdürülebilirlik, bireylerin spora katılımı yoluyla tutum, yetenek ve/veya davranışlarında uzun vadeli değişiklikler meydana getirme süreci olarak tanımlanmıştır. Örgütsel sürdürülebilirlik ise, sporun topluma yaygınlaştırılmasında sorumlu kurum ve kuruluşların amaçlarına uygun olarak üzerine düşen görevleri yerine getirmesi süreci olarak ifade edilmiştir.

Sürdürülebilir gelişmenin artan politik önemi son yıllarda pek çok ülkede öğretim programlarını da etkilemiştir. İngiltere ve Galler’de ulusal öğretim programları “*sürdürülebilir gelişme için herkes için fırsat eşitliği, sağlıklı bir demokrasi, üretken bir ekonomi*” düşüncesine paralel olarak hazırlanmıştır (Department for Education and Environment, 1999). Ancak neredeyse günümüze kadar pek çok ülkede, sürdürülebilirlik kavramı coğrafya ve bilim (Fien 1993) alanları dışında okullarda müfredat dışında tutulmuş ve Wortley’in (1994) belirttiği gibi de, beden eğitimi alanında neredeyse hiç sürdürülebilirlikten bahsedilmemiştir.

McKay, Gore ve Kirk (1990)’e göre, beden eğitiminin sporla karşılaştırıldığında en önemli niteliği dış etkilerden uzak olması nedeniyle yozlaşmamış olmasıdır. Bunun yanında sporun ülkelerin saygınlık göstergesi olması ve içinde barındırdığı en iyi olma hırsı bazı durumlarda sürdürülebilir gelişmeye karşı tutumları ortaya çıkarabilmek-

tedir. Bu nedenle sürdürülebilir gelişme kavramını beden eğitimi ve spor eğitimi açısından değerlendirmek daha olası sonuçları ortaya koyabilmektedir. Beden eğitimi sürdürülebilir gelişmeden bahsederken, sürdürülebilirliği alt boyutlara ayırmak ve bu şekilde ele almak gerekmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı tüm müfredat boyunca ele alınmalıdır. Çünkü sürdürülebilirlik tartışmalarının odak noktası kabul edilen çevresel bozulma pek çok disiplinin işbirliğini gerektiren bir sorundur. Fien (1993) tüm eğitimcilerin doğal ve sosyal çevrenin kalitesini ve sürdürülebilirliğini artırmak için diğer disiplinlerle birlikte çalışmalarını gerektiğinin önemini vurgulamıştır. Türkiye’de dahil olmak üzere birçok ülkenin beden eğitimi ders programlarında fiziksel aktivite ve sağlık birincil amaç olarak kabul edilmekte, sürdürülebilirlik kavramı göz ardı edilmektedir. Bir ülkede sporun gelişimi ve halkın spora teşviki bakımından, gelecekteki spor olaylarına yön vereceği düşünülen, spor alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sporda sürdürülebilirliğe ilişkin tutumları son derece önem taşımaktadır. Bu nedenle çalışmanın amacı, Ankara’daki devlet üniversitelerinde sporla ilgili alanlarda lisans öğrenimi gören öğrencilerin sporda sürdürülebilirliğe ilişkin tutumlarının belirlenmesidir. Bu amaçla çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Spor bölümlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sporda sürdürülebilirliğe ilişkin tutumları nasıldır?
2. Spor bölümlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sporda sürdürülebilirliğe ilişkin tutumları çeşitli değişenlere göre (cinsiyet, bölüm, sınıf, refah düzeyi, en uzun süre yaşanan yerleşim birimi, spora katılım durumu, öğrenim görülen bölümü seçmede etkili olan kişi) farklılık gösterir mi?

YÖNTEM

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini, 2012-2013 öğretim yılında Ankara’da yer alan devlet üniversitelerine bağlı dört yıllık spor öğrenimi veren üniversitelerin tamamı oluşturmaktadır. Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu’nda 325 öğrenci, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yük-

sekokulu'nda 1389 öğrenci ve Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu'nda 494 öğrenci olmak üzere 2258 öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmada 2258 kişilik evrenden alınacak örneklem sayısının alt sınırı, 0.05 tolerans gösterilebilir hata için 331 olarak saptanmıştır (Krejcie ve Morgan, 1970, Akt.Ural ve Kılıç, 2006). Ancak ölçek geri dönüş yüzdesini yüksek tutmak ve çalışmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla ölçek 700 öğrenciye uygulanmıştır. Eksik doldurulan ve geri dönmeyen formlar değerlendirme dışı bırakılarak, 671 form araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmada rastgele örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya katılan kadın öğrencilerin yaş ortalaması ($\bar{x}=21,9\pm 2,30$), erkek öğrencilerin yaş ortalaması ($\bar{x}=22,8\pm 2,55$)'dir.

Spor alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerine ait kişisel bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Veri Toplama Aracı:

Araştırmada öğrencilerin sporda sürdürülebilirliğe ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla

Koçak (2013) tarafından geliştirilen Sporda Sürdürülebilirlik Ölçeği (SSÖ) ve bağımsız değişkenlerle ilgili veri toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Sporda Sürdürülebilirlik Ölçeği-SSÖ: SSÖ 23'ü olumlu 12'si olumsuz olmak üzere 35 maddeden oluşan, 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekte yer alan maddeler bireysel, sosyal, katılım, ekonomik, örgütsel, çevresel olmak üzere altı boyuta ayrılmaktadır. Öğrenciler maddelere verdiği yanıtlar tam katılıyorum "5 puan (4.20-5.00)", katılıyorum "4 puan (3.40-4.19)", orta düzeyde katılıyorum "3 puan (2.60-3.39)", az katılıyorum "2 puan (1.80-2.59)", hiç katılmıyorum "1 puan (1.00-1.79)" olarak derecelendirilmiştir. Sporda sürdürülebilirliğe ilişkin olumsuz tutum cümleleri ise; tam tersi şekilde puanlandırılmıştır. SSÖ'nün bütününe ilişkin iç tutarlık katsayısı .915, testin birbirine eşit iki ayrı bölüme ayrılması ile hesaplanan Spearman-Brown iç tutarlık katsayısı .823, Guttman iç tutarlık katsayısı .846'dır. Geliştirilen ölçeğe göre öğrencilerin sporda sürdürülebilirlik tutumları 1-Olumlu tutum (3.34-5.00), 2- Orta düzeyde tutum (1.67-3.33), 3-Düşük tutum (0.00-1.66) olarak üç gruba ayrılmıştır.

Tablo 1. Spor Alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerine ait kişisel bilgiler

Kişisel Bilgiler	Alt Gruplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	291	43,4
	Erkek	380	56,6
Bölüm	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	169	25,2
	Antrenörlük /Spor Bilimleri	186	27,7
	Rekreasyon	154	23,0
	Spor Yöneticiliği	162	24,1
Sınıf	1. Sınıf	182	27,1
	2. Sınıf	192	28,6
	3. Sınıf	143	21,3
	4. Sınıf	154	23,0
Refah Düzeyi	Çok Kötü/ Kötü	91	13,6
	Orta	389	58,0
	İyi/Çok İyi	191	28,5
En Uzun Süre Yaşadığı Yerleşim Birimi	Köy/ İlçe	170	25,3
	İl	162	24,1
	Büyük Şehir	339	50,5
Spora Katılım Durumu	Lisanslı Sporcu	403	60,1
	Lisanslı Sporcu Değil	268	39,9
	Toplam	671	100

Tablo 2. SSÖ puanları ortalama ve standart sapma değerleri

	n	Minimum	Maksimum	Toplam puan χ	Toplam puan Ss	χ	Ss
SSÖ	671	88,00	175,00	143	21,46	4,05	,624
Sosyal	671	13,00	35,00	29,38	5,47	4,07	,685
Bireysel	671	19,00	45,00	36,71	6,16	4,19	,782
Katılım	671	5,00	25,00	20,81	4,31	4,16	,842
Ekonomik	671	10,00	30,00	24,08	5,00	4,01	,834
Örgütsel	671	8,00	20,00	16,41	2,93	4,10	,734
Çevresel	671	6,00	20,00	15,92	3,42	3,98	,856

Verilerin Toplanması:

Araştırmanın örneklemini oluşturan üniversitelerin ilgili birimlerinden araştırma öncesi yazılı izin alınmıştır. Örneklem kapsamına alınan öğrencilere araştırmanın amacı açıklanarak, araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük esasına dayandığı ve istediklerinde araştırmadan çekilebilecekleri belirtilerek aydınlatılmış onam formu ile izinleri alınmıştır. Veri toplama aracının uygulanmasında dersin sorumlu öğretim elemanından sözel izin alınarak dersin ilk 10-15 dakikalık süresinin kullanılmasına özen gösterilmiştir. Hazırlık sınıfına devam eden öğrenciler ve veri toplama araçlarının doldurulması aşamasında zorluk yaşayabilecekleri düşünüldüğünden yabancı uyruklu öğrenciler örneklem kapsamı dışında bırakılmıştır.

Verilerin Analizi:

Araştırmada örneklem büyüklüğü 50'den fazla olduğu için, normallik sınaması Kolmogorov-Smirnov testi ile yapılmıştır. Veriler (p değeri $.000 < 0.05$) normal dağılım göstermediği için, verilerin analizinde Spearman Rho testi, Kruskal-Wallis testi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Ayrıca, araştırmanın bulgularının değerlendirilmesinde ortalama, standart sapma, yüzdeler, frekans hesaplanmıştır. İstatistiksel testlerin anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Spor alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sporda sürdürülebilirliğe ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmaya ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 2'de, araştırmaya katılan öğrencilerin SSÖ ve alt boyutlarından aldıkları puanların aritmetik ortalaması, standart sapması ve minimum ve maksimum değerleri verilmiştir.

Bu çalışmada öğrencilerin SSÖ toplam puan ortalamasının 143, SSÖ'den aldıkları minimum puanın "88", maksimum puanın ise, "175" olduğu saptanmıştır. SSÖ'nün bütününe ($\chi=4,05\pm,624$) ve alt boyutlarına bakıldığında en düşük tutum puanın çevresel boyutunda ($\chi=3,98\pm,856$), en yüksek tutum puanın ise bireysel boyutunda ($\chi=4,19\pm,782$) olduğu görülmektedir. Bu değerler, öğrencilerin SSÖ'nün bütününde ve tüm alt boyutlarda olumlu sürdürülebilirlik tutumuna sahip olduklarını göstermektedir.

Spor alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin görüşlerine göre SSÖ'nün alt boyutlarının birbirleriyle olan ilişkisi Tablo3'de verilmiştir.

Tablo 3'e göre sporda sürdürülebilirlik ölçeği alt boyutları arasında yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin sosyal, bireysel, spora katılımın desteklenmesi, ekonomik, örgütsel, çevresel sürdürülebilirlik tutumları arasındaki ilişki istatistiksel olarak pozitif ve yüksek düzeyde anlamlıdır ($p < 0.05$). Determinasyon katsayıları dikkate alındığında en yüksek ilişkinin sosyal sürdürülebilirlik ile bireysel sürdürülebilirlik ($r^2=0.43$) arasında olduğu, bireysel sürdürülebilirlik tutumundaki toplam varyansın %43'ünün sosyal sürdürülebilirlik tutumundan kaynaklandığı söylenebilir. Bunun yanında en düşük ilişkinin örgütsel sürdürülebilirlik ile çevresel sürdürülebilirlik ($r^2=0.13$) arasında olduğu, çevresel sürdürülebilirlik tutumundaki toplam varyansın %13'ünün örgütsel sürdürülebilirlik tutumundan kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 3. Spor alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin görüşlerine göre sporda sürdürülebilirlik ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki

	Sosyal	Bireysel	Katılım	Ekonomik	Örgütsel	Çevresel
Sosyal	1,000	,666**	,502**	,505**	,644**	,417**
Bireysel		1,000	,537**	,538**	,640**	,519**
Katılım			1,000	,626**	,562**	,480**
Ekonomik				1,000	,484*	,559**
Örgütsel					1,000	,379**
Çevresel						1,000

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Mann-Whitney U Testi sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	χ	Ss	Sıra Ortalaması	Sura Toplamı	U	P
Sosyal	Kadın	4,10	,685	344,79	99989,00	5,241	,277
	Erkek	4,05	,684	328,41	124796,00		
Bireysel	Kadın	4,26	,793	356,75	103815,50	4,925	,014*
	Erkek	4,14	,771	320,11	121640,50		
Katılım	Kadın	4,21	,817	349,16	101607,00	5,146	,120
	Erkek	4,12	,859	325,92	123849,00		
Ekonomik	Kadın	4,03	,842	341,12	99266,50	5,380	,547
	Erkek	4,00	,829	332,08	126189,50		
Örgütsel	Kadın	4,13	,742	346,18	100738,50	5,233	,230
	Erkek	4,07	,727	328,20	124717,50		
Çevre	Kadın	3,99	,868	338,36	98463,00	5,460	,781
	Erkek	3,97	,847	334,19	126993,00		

$P < 0.05$ $N_{kadın}=291$ $N_{erkek}=380$ $N_{toplam}=671$

Spor alanında öğrenim gören öğrencilerin, cinsiyetlerine göre SSÖ'den aldıkları puanlar Tablo 4'de verilmiştir.

Spor alanında öğrenim gören kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin sporda sürdürülebilirliğe ilişkin görüşleri üzerinde yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda, bireysel sürdürülebilirlik boyutunda anlamlı fark saptanmıştır ($U=4,925$, $p<0.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kadın öğrencilerin sporda bireysel sürdürülebilirliğe ilişkin tutumlarının erkek öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür. Spor alanında öğrenim gören öğrencilerin, spora katılma durumlarına göre SSÖ'den aldıkları puanlar Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5'e göre spor alanında öğrenim gören lisanslı sporcu olan öğrencilerin ve lisanslı sporcu olmayan öğrencilerin sporda sürdürülebilirliğe ilişkin görüşleri üzerinde yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna katılım boyutunda ($U=1.18$, $p<0.05$), ekonomik boyutunda ($U= 4,604$, $p<0.05$) ve çevresel boyutunda ($U= 4,913$, $p<0.05$) anlamlı bir fark görülmüştür. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, lisanslı sporcuların bu 3 boyuta ilişkin tutumlarının lisanslı sporcu olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Spor alanında öğrenim gören öğrencilerin, öğrenim gördükleri bölüme göre SSÖ'den aldıkları puanlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 5.Öğrencilerin spora katılma durumlarına göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Spora Katılma Durumu	χ	Ss	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Sosyal	Lisanslı Sporcu	4,09	,69	341,21	137165,00	5,15	,349
	Lisanslı Sporcu Değil	4,05	,67	326,94	87620,00		
Bireysel	Lisanslı Sporcu	4,21	,79	343,66	138496,00	5,09	,205
	Lisanslı Sporcu Değil	4,17	,76	324,48	86960,00		
Katılım	Lisanslı Sporcu	4,23	,82	352,46	142042,00	4,73	,006*
	Lisanslı Sporcu Değil	4,06	,86	311,25	83414,00		
Ekonomik	Lisanslı Sporcu	4,10	,79	355,75	143368,50	4,60	,001*
	Lisanslı Sporcu Değil	3,88	,87	306,30	82087,50		
Örgütsel	Lisanslı Sporcu	4,14	,72	345,69	139314,50	5,01	,110
	Lisanslı Sporcu Değil	4,04	,74	321,42	86141,50		
Çevresel	Lisanslı Sporcu	4,03	,83	348,09	140279,00	4,91	,046*
	Lisanslı Sporcu Değil	3,89	,87	317,82	85177,00		

$P < 0.05$ $N_{\text{lisanslı sporcu}}=403$ $N_{\text{lisanslı sporcu değil}}=268$ $N_{\text{toplam}}=671$

Tablo 6.Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüme göre Kruskal Wallis Testi sonuçları

Alt Boyutlar		Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	Antrenörlük Eğitimi/ Spor Bilimleri	Rekreasyon	Spor Yöneticiliği	X^2	P	*Fark
Sosyal	Sıra Ortalaması	311,86	336,37	329,72	364,67	6,36	,095	-
	χ	3,99	4,08	4,04	4,18			
Bireysel	Sıra Ortalaması	307,09	337,05	339,50	361,63	6,78	,079	-
	χ	4,07	4,20	4,19	4,31			
Katılım	Sıra Ortalaması	317,85	348,45	308,52	366,76	9,62	,022*	4>1 4>3
	χ	4,14	4,25	4,00	4,24			
Ekonomik	Sıra Ortalaması	328,36	341,70	292,92	378,38	15,91	,001*	4>1 2>3 4>3
	χ	4,00	4,02	3,81	4,19			
Örgütsel	Sıra Ortalaması	320,41	344,30	328,25	350,10	2,57	,461	-
	χ	4,04	4,13	4,08	4,15			
Çevresel	Sıra Ortalaması	343,22	356,01	290,01	349,22	11,85	,008*	1>3 2>3 4>1
	χ	4,02	4,07	3,77	4,02			

$P < 0.05$ $N_{\text{Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği}}=169$ $N_{\text{Antrenörlük Eğitimi/Spor Bilimleri}}=186$ $N_{\text{Rekreasyon}}=154$ $N_{\text{Spor Yöneticiliği}}=162$ $N_{\text{Toplam}}=671$

Öğrencilerin, öğrenim gördükleri bölüme göre SSÖ alt boyut puanlarına ilişkin görüşleri üzerinde yapılan Kruskal Wallis analizi sonucunda

katılım [X^2 (3)=9,621, $p < .05$], ekonomik [X^2 (3)=15,915 $p < .05$] ve çevresel [X^2 (3)=11,857, $p < .05$] puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Farklılığı yaratan grubu bulmak için yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre Spor Yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin katılım (U= 1,157, p<.05), ekonomik (U= 1,159, p<.05), çevresel (1.034,p<.05) boyutuna ilişkin tutumlarının Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Spor Yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin katılım (U= 1,054, p<.05) ve ekonomik (U= 9,303, p<.05) boyutuna ilişkin tutumlarının Rekreasyon bölümünde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca Antrenörlük Eğitimi/ Spor Bilimleri bölümünde öğrenim gören öğrencilerin ekonomik (U= 1,230, p<.05) çevresel(U= 1,150, p<.05) boyutuna ilişkin tutumlarının Rekreasyon bölümünde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin çevresel boyutuna ilişkin tutumlarının Rekreasyon (U= 1,088, p<.05) bölümünde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Spor alanında öğrenim gören öğrencilerin, en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimine göre SSÖ'den aldıkları puanlar Tablo 7'de verilmiştir.

Öğrencilerin, en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimine göre SSÖ alt boyut puanlarına ilişkin görüşleri üzerinde yapılan Kruskal Wallis analizi sonucunda örgütsel [$X^2(2)=7,052, p<.05$] ve çevre-

sel [$X^2(2)=6,757, p<.05$] puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. En uzun süre büyükşehirde yaşayan öğrencilerin örgütsel (U= 2,490, p<.05) ve çevresel (U=2,520 p<.05) boyutuna ilişkin tutumlarının en uzun süre köy/ilçede yaşayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca, en uzun süre ilde yaşayan öğrencilerin çevresel boyutuna ilişkin tutumlarının en uzun süre köy/ilçede yaşayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür (U=1,14;p<.05).

Yukarıdaki bulguların yanında spor alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf ve refah düzeyleri ile sporda sürdürülebilirliğe ilişkin tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05).

TARTIŞMA

Araştırmada; sosyal, çevresel, katılım, ekonomik ve örgütsel boyutlarında kadın ve erkek öğrenciler arasında fark bulunmazken, kadın öğrencilerin "bireysel" boyutuna ilişkin tutumlarının erkek öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür. Kadın öğrencilerin sporda bireysel sürdürülebilirliğe ilişkin tutum puanlarının erkeklerden fazla olmasında, çalışmanın spor alanında öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerinde yapılmış olmasının etkisinin olduğu düşünülmektedir. Ülkemizdeki 2015 yılı lisanslı sporcu sayılarına bakıldığında da yaklaşık 4 milyon erkek sporcu, 1.7 milyon kadın sporcu olduğu görülmektedir

Tablo 7. Öğrencilerin en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimine göre Kruskal Wallis Testi sonuçları

Alt Boyutlar		Köy/ilçe (1)	İl (2)	Büyükşehir (3)	X ²	P	*Fark
Sosyal	Sıra Ortalaması	322,48	321,89	348,57	3,123	,210	-
	χ	4,021	4,035	4,129			
Bireysel	Sıra Ortalaması	324,83	333,88	342,62	,999	,607	-
	χ	4,142	4,1772	4,235			
Katılım	Sıra Ortalaması	318,72	323,86	350,46	3,954	,138	--
	χ	4,085	4,106	4,236			
Ekonomik	Sıra Ortalaması	326,03	328,65	344,51	1,348	,510	-
	χ	3,979	3,973	4,051			
Örgütsel	Sıra Ortalaması	308,79	325,59	354,62	7,052	,029*	3>1
	χ	3,985	4,066	4,181			
Çevresel	Sıra Ortalaması	303,74	354,12	343,51	6,757	,034*	2>13>1
	χ	3,823	4,069	4,017			

P<0.05 N_{Köy/ İlçe}=170 N_{İl}=162 N_{Büyükşehir}=339 N_{Toplam}=671

(www.sgm.gov.tr). Verilere göre kadınların spora katılım oranları erkeklere göre düşük olsa da, spor olayının içinde yer aldıklarında sporu bir yaşam biçimi olarak kabul ettikleri söylenebilir. Bu nedenle spor ortamındaki kadınların sporda sürdürülebilirliğe ilişkin tutumun kadınlarda daha yüksek olması beklenebilir.

Demirel (2009) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada kadın katılımcıların çevresel tutumunun erkek katılımcılara oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fransson ve Garling (1999) ile Mc Millan ve ark. (1997) çevre tutumu üzerine yaptıkları çalışmalarında da kadınların çevresel duyarlıklarının erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Daniş ve Genç (2007) tarafından üniversite öğrencilerinin çevresel tutumlarını belirlemeye yönelik yapılan çalışmada da öğrencilerin çevreye yönelik tutumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmış, kadınların çevreye yönelik tutumlarının erkeklere göre daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın bulgularından farklı olarak diğer çalışmalarda kadınların, erkeklere göre çevreye daha duyarlı olduğu sonucunu ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan Vikan ve ark. (2007) tarafından Brezilyalı ve Norveçli öğrencilerin çevresel tutumlarını belirlemeye yönelik gerçekleştirilen ölçek geliştirme çalışmasında da cinsiyet ile çevresel tutum üzerine anlamlı bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır. Bu sonuç, çevresel tutumun sporda sürdürülebilirlikle ilişkilendirildiği bu çalışmanın bulgularını da destekler niteliktedir.

Çalışmada lisanslı sporcuların katılım, ekonomik, çevre boyutlarına ilişkin tutumlarının lisanslı sporcu olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Kangalgil ve ark. (2006) tarafından yapılan çalışmada sporcu lisansı olan öğrencilerin beden eğitimi ve spora yönelik tutum puanlarının sporcu lisansı olmayanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Doğan ve Çoban, (2009) tarafından yapılan çalışmada da mesleğini severek seçenlerin sevmeyenlere oranla daha yüksek tutum puanlarına sahip olduğu tespit edilmiştir. Koyun ve ark. (2007) ise mesleklerinin geleceği hakkında iyimser görüşe sahip olanların iş doyum düzeylerinin karamsar olanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşımlardır.

Spor Yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin katılım, ekonomik ve çevresel boyutlarına ilişkin tutumlarının Beden Eğitimi ve Spor

Öğretmenliği ve Rekreasyon bölümünde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun, spor yöneticiliği lisans programında spor yönetimi, spor organizasyonu, spor pazarlaması, spor tesisi planlaması, spor ekonomisi, spor hukuku gibi derslerin ağırlıklı olmasının yarattığı farkındalıktan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliğinde ve Antrenörlük Eğitimi/Spor Bilimleri bölümünde öğrenim gören öğrencilerin çevresel boyuta ilişkin tutumlarının Rekreasyon bölümünde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu beklenmeyen bir durumdur. Rekreasyon bölümü lisans eğitiminde pek çok doğa kampının yanında ekoloji, spor ve çevre, doğa sporları gibi dersler yer almaktadır. Bu nedenle Rekreasyon bölümü öğrencilerinin çevresel sürdürülebilirliğe yönelik tutumlarının daha yüksek olması beklenmektedir. Ancak elde edilen bu bulgu Rekreasyon öğrencilerinin yaşadıkları doğa deneyimlerinde, gözlemedikleri uygunsuz kullanımlar sonucu çevreye olan olumsuz etkileri daha iyi analiz ederek, değerlendirme olanağı buldukları şeklinde yorumlanabilir. Bu nedenle Rekreasyon bölümü öğrencilerinin çevresel boyutuna ilişkin tutumları diğer bölümlerdeki öğrencilerden daha düşük olabilir.

En uzun süre büyükşehirde yaşayan öğrencilerin örgütsel ve çevresel boyutuna ilişkin tutumlarının en uzun süre köy/ilçede yaşayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca, en uzun süre ilde yaşayan öğrencilerin çevresel boyutuna ilişkin tutumlarının en uzun süre köy/ilçede yaşayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgulara göre sporda sürdürülebilirlik tutumunun en uzun süre yaşanan yerleşim birimi açısından etkilendiği saptanmıştır. Bu durumun kentlerde yaşayan bireylerin, kırsal kesimde yaşayanlara oranla doğadan uzak bir çevrede hayatlarını sürdürmelerinden kaynaklı, çevre korumaya yönelik farkındalıklarının daha yüksek olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. En uzun süre yaşanan yerleşim biriminin, çevresel duyarlılığı etkilediğine ilişkin bulgular alan yazındaki birçok çalışmayla paralellik taşımaktadır. Demirel (2009) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin en uzun süre yaşadıkları yerleşim biriminin çevreye yönelik tutum üzerinde etkili olduğu sonucunda ulaşılmıştır. Ancak Demi-

rel'in çalışmasında bizim çalışmamızdan farklı olarak en uzun süre ilçede yaşayan öğrencilerin çevresel duyarlıklarının, en uzun süre büyükşehirde yaşayan öğrencilerden yüksek olduğu bulunmuştur. Arcury ve Christianson (1990) yaptıkları çalışmada kentsel alanlarda yaşayanların çevresel duyarlılıklarının ve dolayısıyla davranışlarının daha olumlu olduğunu tespit etmişlerdir. Şama'nın (2003) bulgularına göre de en uzun süre yaşanılan yerleşim birimi ile çevresel tutum arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Tuncer ve ark. (2004) ise kırsal ve kentsel alanlarda yaşayanların çevreye yönelik tutumlarını inceledikleri çalışmalarında, kentsel alanlarda yaşayan öğrencilerin lehine anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdir. Özmen ve ark. (2005) çevre sorunlarına yönelik yaptıkları çalışmada da il merkezlerinde yaşayan öğrencilerin çevresel tutum puanları istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur.

Üniversitelerde hangi programda yer aldığına bakılmaksızın, spor alanında öğrenim gören tüm öğrenciler, spor kavramını değişik yönleriyle analiz ederek ve öğrenerek, çeşitli yerlerde öğretmek, anlatmak, yaygınlaştırmak üzere yetiştirilmektedir. Bu anlamda spor alanında öğrenim gören tüm öğrenciler birer eğitici olarak kabul edilebilirler. Pehlivan (2010) tarafından yapılan çalışmada beden eğitimi öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutum puanlarının orta düzeyde ve son sınıfta anlamlı biçimde azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunların yanında, 321 son sınıf öğretmen adayı üzerinde yapılan başka bir çalışmada, mezuniyet sonrası istihdam konusunda iyimser olanların kötümser olanlardan yüksek tutum puanlarına sahip olduğu saptanmıştır (Doğan ve Çoban, 2009). Ancak bu çalışmada öğrenim görülen sınıfın sporda sürdürülebilirliğe ilişkin tutumu etkilemediği görülmüştür.

Spor alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin refah düzeylerine göre sporda sürdürülebilirliğe ilişkin tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Demirel (2009) tarafından yapılan çalışmada ise, üniversite öğrencilerinin refah düzeylerinin çevreye yönelik tutumları üzerinde değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Demirel'in (2009) çalışmasında, orta seviyede refah düzeyine sahip katılımcıların çevresel duyarlıklarının refah düzeyi kötü olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Wiidegren (1998) tarafından gerçekleştirilen ça-

lışmada da, gelir düzeyinin çevreye bakış açısını ve çevresel tutumu etkilediği tespit edilmiştir. Nooney ve ark. (2003) ise, gelir düzeyi arttıkça çevresel duyarlılığının buna paralel olarak arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde Uyeki ve Holland (2000) tarafından çevresel tutum üzerine yapılan çalışmada da düşük gelir düzeyine sahip kişilerin çevresel duyarlılığının daha az olduğu tespit edilmiştir. Ancak, bu bulgular Özmen ve ark. (2005) üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumlarını belirlemek için yaptıkları çalışma ve bu çalışmanın bulguları ile çelişmektedir. Çünkü, iki çalışmada da refah düzeyinin çevresel tutum üzerinde bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışmada, öğrencilerin çoğunluğunun orta seviyede refah düzeyinde olmaları nedeniyle herhangi bir anlamlı farklılığın ortaya çıkmadığı düşünülmektedir.

Sonuç olarak; spor alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sporda sürdürülebilirliğe ilişkin olumlu tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Sporda sürdürülebilirlik çalışmalarının artması bakımından bu çalışma değişik bölgelerdeki üniversitelerde spor alanında öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılabilir ve farklılıklar ele alınabilir. SSÖ güvenilirlik çalışması yapılarak antrenörlere, hakemlere, değişik branşta sporculara, spor alanında çalışan bireylere, spor bilimcilere uygulanabilir. Bu çalışma üniversitelerin spor alanı dışındaki bölümlerinde öğrenim gören lisans öğrencileri üzerinde yapılarak, spor alanında öğrenim görmeyen yarattığı farkındalığın sürdürülebilirlik tutumu üzerindeki etkisi araştırılabilir. Araştırmada değişken olarak öğrencilere gelecekte spor alanında çalışmak isteyip, istemedikleri sorulabilir.

KAYNAKLAR

1. Arcury TA, Christianson HE (1990): Environmental world view in response to environmental problems (Kentucky 1984 and 1988 compared). *Environment and Behavior*, 22, 387-407.
2. Balcı V, Koçak F (2014): Spor ve rekreasyon alanlarının tasarımında ve kullanımında çevresel sürdürülebilirlik. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 46-58.
3. Castells M (2000): Urban sustainability in the information age. *City*, 4(1), 118-122.
4. Carvalho OG (2001): Sustainable development: is it achievable within the existing international political economy context?. *Sustainable Development*, 9, 61-73.

5. Demirel M (2009): Rekreatif Etkinliklere Katılım ve Çevresel Duyarlılık. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı Doktora Tezi.
6. Deniz H, Genç H (2007): Çevre bilimi dersi alan ve almayan sınıf öğretmenliği öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumları ve çevre bilimi dersindeki başarılarının karşılaştırılması. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(13), 20-26.
7. Department for Education and the Environment (1999): National Curriculum for England and Wales. London: HMSO.
8. Dick G (1999): Green building basics. [updated 1999 Sep.] available from [http://www.calrecycle.ca.gov/greenbuilding/basics.htm] (11.12.2014).
9. Doğan T, Çoban AE (2009): Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Eğitim ve Bilim, 34 (153), 157-168.
10. Fien J (1993): Education for the Environment: Critical Curriculum Theorizing and Environmental Education. Geelong: Deakin University Press.
11. Fransson N, Garling T (1999): Environmental concern: Conceptual definitions measurement methods and research finding. Journal of Environmental Psychology. 19, 369-382.
12. Harris MJ (2000): Basic Principles of Sustainable Development. Global Development and Environment Institute Working Paper. USA: Tufts University.
13. Jarvie G (2006): Sport, Culture, and Society: An Introduction. New York: Routledge.
14. Kangalgi M, Hünük D, Demirhan G (2006): İlköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 48-57.
15. Koçak F. (2013): Sporda Sürdürülebilirliğin Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
16. Koçak F, Tuncel F, Tuncel S (2014): Sporda sürdürülebilirliğin boyutlarının belirlenmesi, *Sporometre*, 11 (2), 113-129.
17. Koyun C, Kangalgi M, Demirhan G (2007): Ankara ili merkez ilçelerindeki İlköğretim Okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin iş doyum düzeylerinin saptanması ve karşılaştırılması, 5. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 2-3 Kasım 2007, Adana: Çukurova Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, 80- 87.
18. McKay, J., Gore, J., Kirk, D. (1990): Beyond the limits of technocratic physical education. *Quest*, 42: 52-76.
19. McMillan M, Hoban T, Clifford WB, Brant MR (1997): Social and demographic influences of environmental attitude. *Southern Rural Sociology*. 3(1), 89-107.
20. Nooney GJ, Woodrum EHT, Clifford, BW (2003): Environmental worldwiev and behavior, cosequences of dimensionality in a survey of North Carolinians. *Environment and Behavior*. 35(6), 763-783.
21. Özmen D, Çetinkaya ÇA, Nehir S (2005): Üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 4(6), 330-344.
22. Pehlivan Z (2010): Beden eğitimi öğretmen adaylarının fiziksel benlik algıları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının analizi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 126-141.
23. Street P (1997): Scenario workshops: A participatory approach to sustainable urban living?. *Futures*. 29 (2), 139-158.
24. Şama E (2003): Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(2), 99-110.
25. Tuncer G, Sungur S, Tekkaya C, Ertepinar H. (2004): Environmental attitudes of the 6th grade students from rural and urban areas: a case study for Ankara. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 167-175.
26. Ural A, Kılıç İ (2006): Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Detay Yayıncılık.
27. Uyeki SE, Holland LJ (2000): Diffusion of pro-environment attitudes? *American Behavioral Scientist*. 43(4), 646-662.
28. Ünsal B, Ramazanoğlu F (2013): Spor medyasının toplum üzerindeki sosyolojik etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 36-46.
29. WCED-World Commission on Environment and Development (1987): Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future, Annex to adocument A/42/427-Development and International Co-operation: Environment. [http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#I] (09.06.2014).
30. Wheeler S (2004): Planning for Sustainability: Toward Livable, Equitable, and Ecological Communities. London and New York: Routledge.
31. Wiidegren Ö (1998): The new environmental paradigm and personal norms. *Environment and Behavior*, 30(1), 75-100.
32. Wortley A (1994): Physical education. In S. Goodall (Ed.), *Developing environmental educationin the curriculum*, London: David Fulton, p. 78-83.15.
33. www.sgm.gov.tr (15.01.2015)
34. Vikan A, Camino C, Biaggio A, Nordvik H (2007): Endorsement of the new ecological paradigm (A comparison of two Brazilian samples and one Norwegian samples). *Environment and Behavior*, 39(2), 217-228.
35. Yetim AA (2000): Sporun sosyal görünümü. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2(1), 63-72.